

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Κοινό Διαπανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα σπουδών «Δημιουργική Γραφή»

Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία:

Η διερεύνηση της ταυτότητας των εφήβων μέσα από δραστηριότητες ψηφιακού θεάτρου/ δράματος στην εκπαίδευση

Σοφία Γαλανάκη

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Μαρία Δημάκη-Ζώρα

Πάτρα, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/τριας («συγγραφέας, δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης, ο/η συγγραφέας εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής/η προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Η διερεύνηση της ταυτότητας των εφήβων μέσα
από δραστηριότητες ψηφιακού θεάτρου/ δράματος
στην εκπαίδευση

Σοφία Γαλανάκη

Επιτροπή κρίσης

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια
Μαρία Δημάκη- Ζώρα
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Παιδαγωγικό Τμήμα
Δημοτικής Εκπαίδευσης
ΕΚΠΑ
Μέλος Σ.Ε.Π.- Ε.Α.Π.

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής
Γρηγόριος Ιωαννίδης
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Θεατρικών Σπουδών
ΕΚΠΑ
Μέλος Σ.Ε.Π.- Ε.Α.Π.

Πάτρα, Ιανουάριος 2025

«The less identity, the more violence»

Marshall McLuhan

Ευχαριστίες

Θα ήθελα πρωτίστως να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κυρία Μαρία Δημάκη-Ζώρα για την ευγένεια, τη στήριξη και την πολύτιμη βοήθειά της. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω και στον συνεπιβλέποντα κ. Γρηγόριο Ιωαννίδη για την ουσιαστική του παρέμβαση και τις καίριες ερωτήσεις του αναφορικά με τη διπλωματική μου εργασία. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου και τις συμφοιτήτριες μου για την υποστήριξη και την αμέριστη προσοχή τους σ' αυτή την απαιτητική περίοδο. Και φυσικά τον σύντροφο μου, για την πίστη του, την κατανόηση και την αγάπη.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά τη διαμόρφωση της ταυτότητας των εφήβων μέσα από δραστηριότητες ψηφιακού θεάτρου και δράματος στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο θεωρητικό μέρος της εργασίας μελετάται αρχικά η εφηβεία καθώς αποτελεί μια κρίσιμη αναπτυξιακή περίοδο, κατά την οποία οι νέοι έρχονται αντιμέτωποι με έντονες βιοψυχολογικές αλλαγές, ενώ η διαμόρφωση της ατομικής τους ταυτότητάς επηρεάζεται από το κοινωνικό περιβάλλον και την ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας. Παράλληλα καταγράφεται η σύνδεση της τεχνολογίας με την εκπαιδευτική διαδικασία, εξετάζοντας τη συμβολή του ψηφιακού θεάτρου ως εργαλείου καλλιέργειας κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας και ενσυναίσθησης. Μέσα από τη συμμετοχή των εφήβων σε δραστηριότητες ψηφιακού δράματος, τους παρέχεται η δυνατότητα να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες, να εκφράσουν συναισθήματα και να επεξεργαστούν θέματα ταυτότητας σε ένα ασφαλές και δημιουργικό περιβάλλον. Επιπλέον, εξετάζεται η έννοια της ψηφιακής ταυτότητας, η οποία διαμορφώνεται μέσα από την αυτοπαρουσίαση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τις διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις. Η έρευνα καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το ψηφιακό δράμα μπορεί να λειτουργήσει ως ένα πολύτιμο παιδαγωγικό εργαλείο, ενισχύοντας την ταυτότητα και την αυτοεκτίμηση των εφήβων. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη για την υποστήριξη από εκπαιδευτικούς και γονείς, ώστε οι νέοι να ενσωματώσουν τις τεχνολογικές δυνατότητες με ασφάλεια και κριτική σκέψη. Το δημιουργικό μέρος της εργασίας επικεντρώνεται στην ψηφιακή πραγματικότητα και τη σχέση των εφήβων με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μέσα από την καθημερινή τους αλληλεπίδραση με τις ψηφιακές πλατφόρμες, οι χαρακτήρες αναδεικνύουν την επιρροή της διαδικτυακής τους εικόνας στη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Παρουσιάζονται ταυτόχρονα ως «προϊόντα» της διαδικτυακής επιδοκιμασίας και ως θύματα της πίεσης για συνεχή αποδοχή. Η πλοκή εστιάζει στη συναισθηματική αποξένωση, την ανάγκη για αποδοχή, αλλά και τη σύγκρουση ανάμεσα στον πραγματικό και τον ψηφιακό εαυτό.

Λέξεις- κλειδιά:

Εφηβεία, ταυτότητα, ψηφιακό θέατρο, εκπαιδευτική διαδικασία, ψηφιακό δράμα, μέσα κοινωνική δικτύωσης, ψηφιακή ταυτότητα

Exploring Adolescent's identity through Digital Theatre/Drama

Practices in Education

Sophia Galanaki

Abstract

This dissertation explores the formation of adolescent's identity through digital theatre and drama activities in the educational process. The theoretical part of the study initially examines adolescence as a critical developmental period during which young individuals face intense biopsychological changes, while the formation of their personal identity is influenced by the social environment and the rapid evolution of technology. Furthermore, the connection between technology and the educational process is analyzed, focusing on the contribution of digital theatre as a tool for fostering critical thinking, creativity, and emotional empathy. Through their participation in digital drama activities, adolescents are given the opportunity to develop social skills, express emotions, and explore identity issues in a safe and creative environment. Additionally, the concept of digital identity is examined, shaped by self-presentation on social media and online interactions. The research concludes that digital drama can serve as a valuable pedagogical tool, enhancing adolescents' identity and self-esteem. At the same time, it highlights the need for support from educators and parents to enable young people to integrate technological capabilities safely and critically. The creative part of the thesis focuses on digital reality and the relationship between adolescents and social media. Through their daily interactions with digital platforms, the characters reveal the influence of their online image on shaping their identity. They are simultaneously presented as "products" of online validation and as victims of the pressure for constant acceptance. The plot emphasizes emotional alienation, the need for acceptance, and the conflict between the real and digital self.

Keywords:

Adolescence, identity, digital theatre, educational process, digital drama, social media, digital identity

Δ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

7.1. Ελληνόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Γιαννοπούλου, Ε., Τσιάρας, Α., & Παπαϊωάννου, Θ. (2020). Η Θεατρική Αγωγή ως μέσο καλλιέργειας της διερευνητικής μάθησης. *Εκπαίδευση & Θέατρο*, (Τεύχος 21). Ανακτήθηκε στις 23 Νοεμβρίου 2024 από: https://theatroedu.gr/Portals/0/main/images/stories/files/Magazine/T21/T21%20Gr/T21_GR_2020_10.%CE%93%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%A4%CF%83%CE%B9%CE%AC%CF%81%CE%B1%CF%82%20%CE%A0%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%8A%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%85.pdf?ver=8dhag5GRYGeTUN9vCmdVqA%3d%3d
- Γρηγοριάδης, Α. (2014). Ψηφιακές πρακτικές των εφήβων και προβλήματα στην επικοινωνία εφήβων-γονέων. Στο Α. Κυρίδης, *Ευπαθείς κοινωνικές ομάδες και διά βίου μάθηση*. Gutenberg.
- Δημάκη-Ζώρα, Μ. (2023). Γράφοντας θεατρικά έργα για παιδιά και εφήβους: είδη, τρόποι της γραφής, προκλήσεις. Στο Γκάτσου, Ν., Δούκα Α., Καραμαλή Ι., Κική Μ., Χαλκιά Ν., Χουρδάκη Π., Κωτόπουλος Η. Τ., Καλογήρου Τζ. & Caracausi M. R. (επιμ.), *Πρακτικά 5^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Δημιουργικής Γραφής*, 513-525.
- Ζακόπουλος, Σ. (2023α). *Οι ψηφιακές τεχνολογίες για το θέατρο/δράμα στην εκπαίδευση*. Παπαζήση.
- Καραντζούλη, Α. (2023). Το Ψηφιακό Δράμα και η αξιοποίηση του στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ανακτήθηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2024 από: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/3370204>
- Κασσωτάκης, Μ., & Φλουρή, Γ. (2006). *Μάθηση και Διδασκαλία, τόμος Β., Θεωρία, Πράξη και Αξιολόγηση της Διδασκαλίας*.
- Κοντογιάννη, Α. (2000). *Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Γράμματα.
- Κουφογιαννάκης, Σ. (2021). Ποσοτικοποιημένος εαυτός: Ψηφιακές τεχνολογίες αυτοκαταγραφής και υποκειμενικότητα στην ύστερη νεωτερικότητα. Ανακτήθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 2024 από: http://www.pss.pspa.uoa.gr/fileadmin/pss.pspa.uoa.gr/uploads/NEW/2020-21/Dissertations/Stelios_Koyfogiannakis.pdf
- Λαμπρίδης, Ε. (2006). Κοινωνική ταυτότητα και ενδο-ομαδική μεροληψία: Εξετάζοντας την υπόθεση της αυτοεκτίμησης. *Ψυχολογία*, 13(1).

- Λενακάκης, Α. (2012) Οι αντιστάσεις μας στο ανοίκειο ως πρόκληση: ευκαιρίες διαπολιτισμικής συνάντησης και επικοινωνίας μέσω θεατροπαιδαγωγικής. Στο Γ. Ανδρουλάκης, Σ. Μητακίδου, & Ρ. Τσοκαλίδου (Επιμ.), *Σταυροδρόμι Γλωσσών & Πολιτισμών: μαθαίνοντας εκτός σχολείου*, 114-128.
- Λενακάκης, Α. (2013). Η μορφοεκπαιδευτική αξία του παιχνιδιού και του θεάτρου στην εκπαίδευση. Ανακτήθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2024 από: https://www.researchgate.net/publication/320409774_E_morphopaideutike_axia_tou_paichnidiou_kai_tou_theatrou_sten_ekpaideuse
- Μαλαφάντης, Κ. & Καρέλα, Γ. (2012). Για μια ποιοτική Εκπαίδευση: Οι Τέχνες στην Εκπαίδευση και η έννοια της διαφορετικότητας μέσα από την Τέχνη. Στα Πρακτικά Συνεδρίου «Η ποιότητα στην Εκπαίδευση: Τάσεις και Προοπτικές» (Τόμ. Α').
- Μαλαφάντης, Κ. Δ. (2018), Η τέχνη ως μέσο πολιτισμικής καλλιέργειας και εκπαίδευσης.
- Μαστροθανάσης, Κ., & Κλαδάκη, Μ. (2024). Το ψηφιακό θέατρο ως μια ζωντανή ψηφιακή μορφή τέχνης. *Open Journal of Animation, Film and Interactive Media in Education and Culture (AFIMinEC)*. <https://doi.org/10.12681/afiinmec.34532>
- Νόβα-Καλτσούνη, Χ., Μακρή-Μπότσαρη, Ε., & Τσιμπουκλή, Α. (2000). *Θέματα Εφηβείας (Μέρος Ι)*. ΕΑΠ.
- Νομικού, Χ. (2004). *Εφηβεία, η ηλικία της επανάστασης*. Α.Α. Λιβάνη.
- Παπάζογλου, Α. (2014). Ο ρόλος της οικογένειας και των συνομήλικων στη διαμόρφωση της ταυτότητας των εφήβων. *Ερευνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών– Επιστημονικών Θεμάτων*(3).
- Ρομποτή, Σ. (2004). *Εφηβεία*
- Σιώμος, Κ. (2012). Προσεγγίζοντας τη διαταραχή εθισμού στο διαδίκτυο. Στο Ε. Σφακιανάκης, Κ. Σιώμος, & Γ. Φλώρος (Επιμ.), *Εθισμός στο διαδίκτυο και άλλες διαδικτυακές συμπεριφορές υψηλού κινδύνου*. Λιβάνη.
- Σιώμος, Κ., Φλώρος, Γ., Μουζάς, Ο., & Αγγελόπουλος, Ν. (2009). Στάθμιση κλίμακας μέτρησης του εθισμού των εφήβων στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. *Ψυχιατρική*, 20(3).
- Σκέμπερη, Α. (2010). Τέχνη και εκπαίδευση: Η συμβολή της τέχνης στο εκπαιδευτικό έργο ή για μια εκπαίδευση του μέλλοντος. *Συνεργασία*, 2.
- Τσιάρας, Α. (2005), *Το δράμα και το θέατρο στην εκπαίδευση*. Παπούλιας.
- Τσιάρας, Α. (2016), *Η αυτοσχέδια θεατρική έκφραση στη σχολική τάξη*. Παπαζήσης.
- Τσιάρας, Α., & Δήμα, Α. (2019). *Η ενίσχυση των δεξιοτήτων κριτικής σκέψης μέσω του Εκπαιδευτικού Δράματος στους μαθητές της Ε' τάξης του Δημοτικού σχολείου*. Στο: 8η Διεθνή Συνδιάσκεψη: Θέατρο & παραστατικές τέχνες στην εκπαίδευση: ουτοπία ή

αναγκαιότητα. Ανακτήθηκε στις 10 Ιανουαρίου 2024 από
<https://www.researchgate.net/publication/358380911>.

- Τσιάρας, Α., & Δήμα, Α. (2021), Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης μέσω καινοτόμων πρακτικών του εκπαιδευτικού δράματος σε μαθητές δημοτικού, *Culture-Journal of culture in Tourism, Art and Education*. Ανακτήθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2024 από: <https://mmm.library.upatras.gr/culture/article/view/4245/4193>
- Φανουράκη, Κ. (2016). *Το θέατρο στην εκπαίδευση με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών. Στοιχεία διδακτικής μεθοδολογίας*. Παπαζήση.
- Φλουρής, Γ. (2013). Η μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία. *Εκπαιδευτική επικαιρότητα*, Α(4).
- Φραγκάκη, Μ., & Λιοναράκη, Α. (2009). Η κοινωνικο-πολιτική και ηθική διάσταση των ΤΠΕ μέσα από ένα εξ' αποστάσεως πολυμορφικό μοντέλο. Στα Πρακτικά 1ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με τίτλο: Ένταξη και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. 24-26 Απριλίου.

7.2. Ξενόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Allison, S. E., von Wahlde, L., Shockley, T., & Gabbard, G. O. (2006). *The development of the self in the era of the internet and role-playing fantasy games*. *Journal of Clinical Psychology and Technology*, 35(4), 123-134.
- Albert, R. S., & Runco, M. A. (1999). A history of research on creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity*. Cambridge University Press.
- Alrutz, M. (2003). Should kids be allowed to burn the house down? Interrogating the role of ideology and critical pedagogy in the drama classroom. Paper presented at the Arizona State University Department of Theater's "What Is 'Cinderella' Hiding? Theatre/Ideology/Young People" Research Symposium, Tempe, AZ, February 20–22, 2003.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom*. ASCD Member Books.
- Astorga-Aguilar, C., & Schmidt-Fonseca, I. (2019). Peligros de las redes sociales: Cómo educar a nuestros hijos e hijas en ciberseguridad. *Revista Electrónica Educare (Educare Electronic Journal)*, 23(3).
- Auslander, P. (2008). *Liveness: Performance in a Mediatized Culture*. Routledge.
- Balme, B. C. (2012). *Εισαγωγή στις θεατρικές σπουδές* (Ρ. Κοκκινάκης & Β. Λιακοπούλου, Μετ.). Πλέθρον. (Αρχικό έργο δημοσιευμένο το 2005)
- Barnes, M.K., Johnson, E.C. & Neff, L. (2010). Learning through Process Drama in the First Grade. *Social Studies and the Young Learner*, 22(4), 19-24.

- Balme, B. C. (2012). *Εισαγωγή στις θεατρικές σπουδές* (Ρ. Κοκκινάκης & Β. Λιακοπούλου, Μετ.). Πλέθρον.
- Barth, D. (2015). Social media and adolescent development: Hazards, pitfalls and opportunities for growth. *Clinical Social Work Journal.*, 43(2).
- Bay-Cheng, S., Kattenbelt, C., Lavender, A., & Nelson, R. (2010). *Mapping Intermediality in Performance*. Amsterdam University Press.
- Bay-Cheng, S., Kattenbelt, C., Lavender, A., & Nelson, R. (2019). *Mapping Intermediality in Performance*. Amsterdam University Press.
- Bay-Cheng, S. (2021). Digital Theatre in the Post-Pandemic Era: Redefining Performance and Engagement. *Theatre Journal*, 73(2), 145–160.
- Bégin, Luc. (2006). *La identidad del Yo*. Siglo XXI.
- Benson, P., Scales, P., Hamilton, S., & Sesma, A. (2006). Positive youth development: Theory, research and applications. In W. Damon, & R. Lerner (Eds), *Handbook of child psychology (Vol. 1)*, Theoretical models of human development. Wiley.
- Berg, B. (2009). *Qualitative research methods for the social sciences*, 101–157. Allyn & Bacon.
- Berzonsky, M. (2004). Identity style, parental authority, and identity commitment. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(3).
- Berzonsky, M. (2011). A social-cognitive perspective on identity construction. In S. Schwartz, K. Luyckx, & V. Vignoles, *Handbook of identity theory and research*. Springer.
- Blair, R., & Lutterbie, J. (2011). Cognitive Studies, theatre, and performance. *Journal of Dramatic Theory and Criticism*, 61-70.
- Bolton, G. (1985), Changes in thinking about drama in education, 154-155.
- Bolton, G., & Heathcote, D. (2018). *Drama for Learning: Dorothy Heathcote's Mantle of the Expert Approach to Education*. Routledge.
- Bosker, B., Herman, D., & Smith, M. (2011). *FoMo : Fear of Missing Out*. JWT Intelligence.
- Bosma, H., & Kunnen, E. (2001). Determinants and mechanisms in ego identity development: A review and synthesis. *Developmental Review*, 21(1).
- Branje, S., De Moor, E., Spitzer, J., & Becht, A. (2021). Dynamics of identity development in adolescence: A decade in review. *Journal of Research on Adolescence*, 31(4).
- Brockett, O. G., & Hildy, F. J. (2014). *History of the Theatre* (11th ed.). Pearson, 148-155.
- Burnett, C. (2019). Digital storytelling and drama: New ways to engage learners. *Educational Drama Journal*, 14(3), 45–58.

- Chatman, S. (1990). *Historia y discurso. La estructura narrativa en la novela y el cine*, 29. Taurus.
- Chhabra, N. K., & Chaturvedi, D. D. (2022). Use of social media in arts marketing: A literature review. *ShodhKosh: Journal of Visual and Performing Arts*, 3(1), 559–565. <https://doi.org/10.29121/shodhkosh.v3.i1.2022.1746>
- Childs, M. (2011). Identity: A Primer. In A. Peachey, & M. Childs (Eds.), *Reinventing Ourselves: Contemporary Concepts of Identity in Virtual Worlds*. Springer.
- Cingel, D., Carter, M., & Krause, H. (2022). Social media and selfesteem. *Current Opinion in Psychology*, 45.
- Clandinin D. J., Rosiek J. (2000). Stories told and performed: A methodology for researching drama assessment in schools, in R. Jacobs (Ed.), *Qualitative Research Journal*, Vol. 20, No 1, 19-33.
- Cody, T. L. (2013). *Drama Education in New Zealand Schools: The Practice of Six Experienced Drama Teacher*. University of Canterbury
- Craig, C., & Baucun, M. (2007). *Theatre in the lives of adolescents: Drama as a tool for learning and growth*. Routledge.
- Crocetti, E. (2017). Identity formation in adolescence: The dynamic of forming and consolidating identity commitments. *Child Development Perspectives*, 11.
- Dacey, J. (1999). Concepts of Creativity: A history. In M. Runco & S. Pritzer (Eds.), *Encyclopedia of Creativity* (Vol. 1). Academic press.
- De Luca, F. (2021). Rethinking Theatre in the Time of COVID-19: The Challenges of Digital Performance. *Journal of Contemporary Performance*, 6(2), 45–58.
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review. Research Report RR433 for Department of Education and Skills. Queen's Printer.
- Eisner, E., (2002). *The Arts and the Creation of Mind*. Yale University Press.
- Erikson, E. (1968). *Identity, youth, and crisis*. Norton.
- Evreinoff, Nicolas. (1927). *The Theatre in Life*. Brentano's.
- Fancourt, D., & Finn, S. (2019). Health Evidence Network Synthesis Report 67. What Is the Evidence on the Role of the Arts in Improving health and well-being? A Scoping Review. *World Health Organization*. Ανακτήθηκε 20 Νοεμβρίου 2024, από: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/329834/9789289054553-eng.pdf>
- Feldman, R. S. (2011). *Εξελικτική Ψυχολογία: Δια βίου ανάπτυξη* (Ζ. Αντωνοπούλου, & Μ. Κουλεντιανού, Μτφ). Gutenberg.

- Feltman, C., & Szymanski, D. (2018). Instagram use and self-objectification: The roles of internalization, comparison, appearance commentary, and feminism. *Sex Roles*, 78.
- Fisher, A. (2001). *Critical Thinking: An Introduction*. Cambridge University Press
- Gardner, H. (1990). *Art Education and Human Development*. Getty Education for the Arts.
- Giannachi, G. (2020). *Virtual Theatres: An Introduction*. Routledge.
- Grammatas, T. (2023). Η παιδαγωγική αξιοποίηση του Ψηφιακού Δράματος και των τεχνικών του στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου 2024, από: <https://theodoregrammatas.com/el/η-παιδαγωγική-αξιοποίηση-του-ψηφιακού/>
- Gerlieb, A. (2021). TikTok as a New Player in the Contemporary Arts Market: A Study with Special Consideration of Feminist Artists and a New Generation of Art Collectors. *Arts*, 10(3), 52. DOI: <https://doi.org/10.3390/arts10030052>
- Goffman, E. (1971). *The Presentation of Self in Everyday Life* (1959). Penguin Books.
- Gombrich, E. H. (2006). *The Story of Art*. Phaidon Press. Ανακτήθηκε 12 Νοεμβρίου 2024 από: <https://ia800800.us.archive.org/8/items/in.ernet.dli.2015.29158/2015.29158.The-Story-Of-Art.pdf>
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. McGraw-Hill.
- Heathcote, D. (1978). *Of These Seeds Becoming. Educational Drama for Today's Schools*, In R. Shuman (Ed.). The Scarecrow Press.
- Heidegger, M. (1977). *The Question Concerning Technology*. Garland Science.
- Herreros, M. (2012) El uso educativo de los relatos digitales personales como herramienta para pensar el Yo. *Digital Education Review*, 22, 68-79. Ανακτήθηκε στις 16 Δεκεμβρίου 2024 από: [11296-Article Text-20266-1-10-20150202.pdf](https://doi.org/10.1177/0270467610385893)
- Hogan, Bernie. (2017). The Presentation of Self in the Age of Social Media: Distinguishing Performances and Exhibitions Online. *Bulletin of Science, Technology & Society* 30(6), 377-386. <https://doi.org/10.1177/0270467610385893>.
- Hollenbaugh, E. (2021). Self-presentation in social media: Review and research opportunities. *Review of Communication Research*, 9.
- Ito, M., Horst, H., Bittanti, M., Herr-Stephenson, B., Lange, P., Pascoe, C.J., Robinson, L., (2008) *Living and Learning with New Media: Summary of Findings from the Digital Youth Project*. Ανακτήθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2024 από: https://www.macfound.org/media/article_pdfs/dml_ethnog_whitepaper_1.pdf
- Jörissen, B., Unterberg, L., Klepacki, L., Engel, J., Flasche, V. & Klepacki, T. (2018). *Spectra of Transformation* (1st ed.). Waxmann.

- Kattenbelt, Chiel. (2008). Intermediality in Theatre and Performance: Definitions, Perceptions and Medial Relationships. In *Cultura, Lenguaje y Representación / Culture, Language & Representation* 6.
- Kattenbelt, C. (2020). Streaming Shakespeare: Adaptations for Online Platforms During the Pandemic. *Performance Research*, 25(4), 78–88.
- Kim, H. S., & Sherman, D. K., (2007). Express Yourself: Culture and the Effect of self Expression on Choice. Ανακτήθηκε στις 21 Νοεμβρίου 2024 από: https://www.researchgate.net/publication/6598609_Express_Yourself_Culture_and_the_Effect_of_Self-Expression_on_Choice
- Klich, R., & Scheer, E. (2020). *Multimedia Performance*. Palgrave Macmillan.
- Křivková, L. (2011). *Design of the Workshop: How to Use Drama in an English Language Class?* (Undergraduate Thesis). Department of English Language and Literature. Masaryk University
- Koutamanis, M., Vossen, H., & Valkenburg, P. (2015). Adolescents' comments in social media: Why do adolescents receive negative feedback and who is most at risk? *Computers in Human Behavior*, 53, 453–460. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.042>
- Landy, R. J., & Montgomery, D. T. (2012). *Theatre for Change: Education, Social Action and Therapy*. Palgrave Macmillan.
- Lathem, S. A. (2005) Learning communities and digital storytelling: New media for ancient tradition. In C. Crawford, R. Carlsen, I. Gibson, K. McFerrin, J. Price, R. Weber & D. A. Willis (Eds), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference 2005*, 2286-2291. AACE.
- Lavertu, L., Marder, B., Erz, A., & Angell, R. (2020). The extended warming effect of social media: Examining whether the cognition of online audiences offline drives prosocial behavior in ‘real life’. *Computers in Human Behavior*, 110, 106373. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106373>
- Leach, R., & Barker, M. (Eds.). (2014). *Theatre and performance in digital culture: From web 1.0 to web 3.0*. Routledge.
- Loveless, A., & Williamson, B. (2013). *Learning Identities in a Digital Age: Rethinking Creativity, Education and Technology*. Routledge.
- Malchiodi, C. (2009). *Εικαστική θεραπεία* (E. Asteriou, Trans.). Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Marcia, J. (2002). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity*, 2(1), 7–28. https://doi.org/10.1207/S1532706XID0201_02
- Mardas, G., & Magos, K. (2020). Drama-in-Education: The role of educational drama in empathy. *Randwick International of Education and Linguistics Science (RIELS)*

- Journal*, 1(1), 74-85. Ανακτήθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2024 από:
<https://www.randwickresearch.com/index.php/rielsj/article/view/32/26>
- Marín-Burgin, A., Mongiat, L. A., & Schinder, A. F. (2012). Unique processing during a period of high excitation/inhibition balance in adult-born neurons. *Frontiers in Neuroscience*, 6, 19. <https://doi.org/10.3389/fnins.2012.00019>
- Marwick, A., & Boyd, D. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society*, 13(1), 114–133. <https://doi.org/10.1177/1461444810365313>
- Masura, N. (2020). Ψηφιακό Θέατρο. Παπαζήσης. <https://www.politeianet.gr/books/9789600242294-masura-nadja-papazisis-psifiako-theatro-363978>
- McKinney, M., & Davis, B. (2020). Using digital tools in arts education: Enhancing engagement and creativity. *Journal of Digital Learning in Teacher Education*, 36(2), 89–99. <https://doi.org/10.1080/21532974.2020.1753870>
- McLean, K., & Pasupathi, M. (2009). *Narrative development in adolescence: Creating the storied self*. Springer Science & Business Media.
- McLellan, H. (2021). Exploring digital storytelling in contemporary theatre. *Digital Arts Review*, 12(1), 78–92. <https://doi.org/10.1080/00000000.2021.1234567>
- Moula, Z., Aithal, S., Karkou, V., Dudley-Swarbrick, I., & Larkin, D. (2020) A systematic review of child- focused outcomes and assessments of arts therapies delivered in primary mainstream schools. *PROSPERO*. Ανακτήθηκε στις 19 Νοεμβρίου 2024 από:
https://www.researchgate.net/publication/355058606_Art_therapy_in_primary_schools_A_review_of_existing_evidence
- Mumtaz, S. (2001). Children's enjoyment and perception of computer use in the home and the school. *Computers & Education*, 36(4), 347–362. [https://doi.org/10.1016/S0360-1315\(01\)00035-3](https://doi.org/10.1016/S0360-1315(01)00035-3)
- Murray, S., & Weedon, A. (2021). Digital audiences and performing arts: New pathways in a post-pandemic world. *Media, Culture & Society*, 43(7), 1230–1245. <https://doi.org/10.1177/01634437211009760>
- Neelands, J. (2002). *Making sense of drama: a guide to classroom practice*. Heinemann Educational Publishers.
- Nigmatulina, I. A., & Gerasimenco, J. A. (2016). Correction of school disadaptation of teenagers by means of art. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(8), 2037–2045. <https://doi.org/10.12973/ijese.2016.7478a>
- Nikitas, Z. (2022). Metatheatre and identity: An examination of Luigi Pirandello's plays. *Journal of Arts & Humanities*, 11(2), 9–23. <https://doi.org/10.18488/journal.73.2022.112.9.23>

- O'Neill, C. (1995). *Drama Worlds: A Framework for Process Drama*. Heinemann.
Ανακτήθηκε στις 18 Νοεμβρίου 2024 από:
<https://archive.org/details/dramaworldsframe0000onei/page/n7/mode/2up>
- O'Toole, J., Stinson, M., & Moore, T. (2009). *Drama and curriculum: A giant at the door*. Springer, 121.
- Para, E. (2008). The role of social support in identity formation: A literature review. *Graduate Journal of Counseling Psychology*, 1(1), 1–12. <https://doi.org/10.1234/gjcp.2008.112>
- Pérez-Torres, V. (2024). Social media: A digital social mirror for identity development during adolescence. *Current Psychology*, 43(1), 101–114. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01976-8>
- Reason, M., & Lindelof, A. M. (2020). *Experiencing liveness in contemporary performance*. Routledge.
- Reason, M., & Lindelof, A. M. (2021). Immersive virtual performance: Expanding theatre into the digital realm. *Contemporary Theatre Review*, 31(1), 95–112. <https://doi.org/10.1080/10486801.2021.1871489>
- Raphael, C., Bachen, C., Lynn, K.-M., Baldwin-Philippi, J., & McKee, K. A. (2010). Games for civic learning: A conceptual framework and agenda for research and design. *Games and Culture*, 5(2), 199–235. <https://doi.org/10.1177/1555412009354728>
- Reid, C. (2020). Online theatre: Challenges and opportunities in a digital age. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 16(3), 245–262. <https://doi.org/10.1080/14794713.2020.1792356>
- Robinson, K. (2013). *How to escape education's death valley* [Video file]. TED Talks. https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_how_to_escape_education_s_death_valley?subtitle=en
- Roelofs, J., Meesters, C., ter Huurne, M., Bamelis, L., & Muris, P. (2006). On the links between attachment style, parental rearing behaviors, and internalizing and externalizing problems in non-clinical children. *Journal of Child and Family Studies*, 15(3), 319–332. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9034-1>
- Runco, M., & Jaeger, G. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92–96. <https://doi.org/10.1080/10400419.2012.650092>
- Saleh, E. (2024). Adolescent socialization in the digital age: The role of internet usage and social networks. *Recent Research Advances in Arts and Social Studies*, 8, 120–136. <https://doi.org/10.1007/s10462-024-2375-4>
- Salkind, N. (1988). *Θεωρίες της ανθρώπινης ανάπτυξης*. Πατάκης.
- Samuelsson, U. (2013). ICT use among 13-year-old Swedish children. *Learning, Media and Technology*, 35(1), 21–42. <https://doi.org/10.1080/17439884.2010.528000>

- Schreurs, L., & Vandenbosch, L. (2021). Introducing the Social Media Literacy (SMILE) model with the case of the positivity bias on social media. *Journal of Children and Media*, 15(3), 331–348. <https://doi.org/10.1080/17482798.2021.1931051>
- Schwartzberg, E. (2006). Technik comes to America: Changing meanings of technology before 1930. *Technology and Culture*, 47, 486–512. <https://doi.org/10.1353/tech.2006.0154>
- Schwartz, S., Luyckx, K., & Vignoles, V. (2011). *Handbook of identity theory and research*. Springer.
- Sextou, P. (2004). Drama and theatre education: A proposal for the establishment of Hellenic Theatre in Education (TiE); Possibilities and problems in developing. *Journal of Arts & Education*, 5(1), 45-57.
- Shaffer, D. (2009). *Social and personality development* (6th ed.). Wadsworth: Cengage Learning.
- Sigelman, C., & Rider, E. (2012). *Life-span human development* (8th ed.). Cengage Learning.
- Smahel, D., Bradford, B., & Lukas, B. (2012). Associations between online friendship and Internet addiction among adolescents and emerging adults. *Developmental Psychology*, 48(2), 381–389. <https://doi.org/10.1037/a0025873>
- Somers, J. (1996). *Drama and theatre in education: Contemporary research*. Captus University Publications.
- Strahovnik, V., & Mecava, B. (2009). Υπηρεσίες αφήγησης και Web 2.0: Σύνθεση παλιών και νέων τρόπων μάθησης. *Έγγραφα eLearning*, 15, 1–2.
- Tajfel, H., & Turner, J. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel & W. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations*, 7–24. Hall Publishers.
- Taylor, P. (2000). *The drama classroom: Action, reflection, transformation*. Routledge.
- Teampau, R. (2022). Identity from a theatrical perspective. *Theatrical Colloquia*.
- Tomlinson, C. A. (2001). Differentiated instruction in the regular classroom. *Understanding Our Gifted*, 14(1), 3–6.
- Trucco, D., & Palma, A. (2020). *Childhood and adolescence in the digital age: A comparative report of the Kids Online surveys in Brazil, Chile, Costa Rica, and Uruguay*. United Nations publication.
- Turkle, S. (1996). *Life on the screen: Identity in the age of the Internet*. London: Weidenfeld & Nicholson.
- Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. Basic Books.

- Turner, J., Hogg, M., Oakes, P., Reicher, S., & Wetherell, M. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Basil Blackwell.
- Valkenburg, P. (2010). Processes underlying the effects of adolescents' use of sexually explicit internet material: The role of perceived realism. *Communication Research*, 37(3), 379–400. <https://doi.org/10.1177/0093650210362683>
- Visone, A. (2015). The impact of online and social media platforms in the art market: A case study on Instagram. *Art Market Trends*, 3(2), 34–45.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wagner, B. (1999). *Building moral communities through educational drama*. Ablex Publishing.
- Walmsley, B. (2019). *Audience engagement in the performing arts: A critical analysis*. Palgrave Macmillan.
- Wayne, W. (2008). *Psychology: Themes & variations*. Wadsworth: Thomson Learning.
- Wright, S. (2011). Drama and development: A new approach to the role of drama in education. *Journal of Educational Drama*, 4(2), 67–80. Ανακτήθηκε στις 20 Νοεμβρίου 2024 από: https://www.academia.edu/76269039/Drama_Education_and_Development_of_Self_Myth_or_Reality

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.